

Ministerie voor Militaire
Zaken
Waversesteenweg 354
Brussel

19 mei 2136

Geachte familie Somers,

Namens het Ministerie van Militaire Zaken deel ik u mede dat uw gezin uitgekozen is om een soldaat op te vangen in het kader van het Programma Opvang Oorlogsinvaliden.

Soldaten uit het POO hebben een permanente verwonding en zullen niet naar de oorlog terugkeren.

Ze hebben geen familie die voor hen kan zorgen.

De opvang zal ingaan op 1 juni aanstaande en is voor onbepaalde tijd.

Er staat een vergoeding tegenover van 3,5 - per week.

En onthoud: wie deelt, heeft meer!

Generaal Wagenmaker,
hoofd POO

1

Toen we de brief van de generaal kregen, waren we alle vier dolblij, maar wel alle vier om een andere reden.

Papa was blij omdat we een mooie vergoeding zouden krijgen. Thomas was blij omdat hij nu eenmaal verzot is op alles wat te maken heeft met het leger; hij kan niet wachten tot hij groot genoeg is om zelf soldaat te worden. Mama is blij met alles wat de sleur van het huishouden doorbreekt – een dorpsfeest of een soldaat, dat maakt haar niet uit. En ik? Ik was vooral blij omdat de andere drie blij waren. De brief zelf kon me niet zo veel schelen.

Als ik toen geweten had hoe soldaat Eenbeen mijn leven zou veranderen, dan zou ik natuurlijk om heel andere redenen blij zijn geweest. Verdrietig, ook.

De brief – een echte, papieren brief in een lichtgroene envelop – kwam op een zaterdag. Ik was vrij van school, dus ik was hard aan het werk. Op het erf, naast de schuur, was een overkapping waaronder een grote werkbank stond. Daar was ik bezig de jonge bamboe die mijn vader die ochtend had afgesneden, bij elkaar te binden tot nette bundeltjes, want daar houden onze klanten van. Op doordeweekse dagen, als ik op school zat, was dat een klusje voor mijn moeder, maar in het weekend deed ik het. Dan had zij de tijd om op haar gemak de was te doen.

Het moesten bosjes worden van ongeveer een pond, maar ik vond het leuk om bosjes te maken van *precies* een pond. Daarvoor moest ik de stengels bamboe heel zorgvuldig bij elkaar zoeken. Soms moest ik een dik stuk vervangen door een dunner, soms andersom. Elk bosje had minstens drie keer op de weegschaal gelegen voordat ik het samenbond. Over sommige bosjes was ik pas na zeven of acht keer tevreden.

Ik ging zo op in mijn werk, dat ik de vreemdeling pas zag toen hij vlak voor me van zijn fiets was gestapt. En dan nog moest hij eerst een paar keer kuchen en één keer zeggen ‘Goedemorgen, jongedame’.

Toen ik eindelijk opkeek zag ik een man in een strak groen fietspak, modderig en stoffig, met een zwarte tas op zijn rug.

‘Somers?’ vroeg hij.

Ik knikte, want zo heten wij.

Hij haalde een grote stapel brieven uit zijn tas en gaf de bovenste aan mij. ‘Voor je ouders,’ zei hij. De rest van de brieven stopte hij terug. Daarna stapte hij op zijn fiets, kromde zijn rug en racete ervandoor.

Ik bracht de envelop meteen naar mama. Belangrijke zaken mag je niet laten liggen.

Mama stond de was op te hangen in de achtertuin. De lucht was warm en helder, heel anders dan de klamme hitte die ik me herinnerde van de meimaanden toen ik klein was.

De meimaanden zijn makkelijk te onthouden, want dan is papa jarig. Ik denk bij zijn verjaardag nog altijd aan onweer. Dreigend onweer: een wolkenlucht zo dik dat hij bijna groen is, zoals de kleiachtige modder die opwolkt als je op je blote voeten in de Schapenpoel speelt. Of juist onweer dat al is losgebarsten, met de donder als een roffelende trom en een regen alsof al Gods engelen tegelijk tranen met tuiten huilen.

Maar we hebben al vijf jaar geen onweer meer gehad in mei,

bijna geen druppeltje regen zelfs. Papa klaagt en zucht ieder jaar weer dat alle jonge plantjes doodgaan zo.

‘Vroeger klaagde hij altijd over *te veel* regen,’ zegt mama dan tegen ons. ‘Volgens mij is Klagen Over Het Weer een van de belangrijkste vakken op de Landbouwschool. Ze doen het allemaal.’

‘En alle boerenvrouwen klagen over het geklaag van hun mannen,’ glimlacht papa dan. ‘Maar daar hebben ze geen les in gehad, dat kunnen ze vanzelf. Daaraan kun je zien dat je moeder en ik voor elkaar geboren zijn.’

Ik vind het fijn als mijn ouders elkaar plagen. Dan weet ik dat ze nog van elkaar houden.

Hoe krijgen mensen dat voor elkaar? Om twintig jaar lang van dezelfde persoon te houden? Dat heb ik nooit begrepen. Maar hoe zou ik dat ook kunnen? Ik heb nog niet eens twintig jaar bestáán.

In ieder geval: toen ik op deze warme, droge ochtend in mei de envelop aan mama liet zien, was het eerste wat ze zei: ‘Ga je vader halen.’ Aan de angst in haar stem hoorde ik wat ze dacht.

Bijna niemand stuurde nog brieven. Alle berichten die je kreeg, of ze nu van je beste vriend kwamen of van de belastingdienst, kwamen binnen op je checkbox. Alleen voor de allerbelangrijkste berichten – zaken van leven of dood – werden nog brieven gebruikt.

Maar het leger gebruikte nog brieven voor álles, van leven-en-dood tot het bestellen van een nieuw potlood. De generaals gingen ervan uit dat berichten op je checkbox gehackt konden worden, en dat ze ook gehackt *zouden* worden zodra de oorlog uitbrak. Maar brieven kun je niet hacken. Je kunt ze stelen, overschrijven, vervalsen of in de fik steken – maar dan moet je ze eerst te pakken krijgen. En daarvoor moet je eerst weten waar ze zijn. Je moet weten wie er een brief stuurt aan wie en

langs welke route de postbode rijdt. Dat soort ouderwetse spinage, daar is eigenlijk niemand meer in gespecialiseerd.

Daarom hadden de generaals een eigen postdienst in stand gehouden. Soldaten op fietsen, met brieven in hun tas. Het was duur en het ging belachelijk langzaam, maar de berichten waren veilig en daar ging het om.

Toen het nog geen oorlog was, wist bijna niemand dat het leger eigen postbodes had. Wat kon het je schelen? Maar sinds zeven jaar wist iedereen: als je een brief krijgt, een echte papieren brief, dan komt die van het leger.

In ons dorp waren al vier keer zulke brieven bezorgd. Iedere keer ging dat over hetzelfde: 'We weten dat u een zoon hebt van die-en-die leeftijd. Dat is een geschikte leeftijd om soldaat te worden, en onze loterij heeft bepaald dat uw zoon ons land gaat verdedigen. Hij moet zich binnen een week melden bij kazerne zus-en-zo, en daar zullen ze een echte soldaat van hem maken.'

Twee van de vier gezinnen hadden later nog een brief gekregen. Hun zoon was als held gestorven. Het hele dorp had gehoord, en in veel gevallen zelfs gelezen, wat er in de brieven stond. Zelfs ik, zelfs Thomas kreeg het te horen, hoewel alle grote mensen zeiden: 'De kinderen hoeven dit niet te weten, laten we hen er niet mee lastigvallen.' Ze hielden zich niet aan hun voornemen. Hun verdriet was te groot, het moest eruit, of er nou kinderen in de buurt waren of niet.

Niet alleen hun verdriet, maar ook hun onbegrip en hun woede. Ze waren zo kwaad om die twee woordjes: 'als held'. De generaals leken te denken dat het minder erg was om als held te sterven dan alleen maar als zoon. De ouders dachten daar anders over.

Dus ik begreep de angst van mijn moeder wel. Ik had geen broer van de goede soldatenleeftijd, dus ze was bang dat de

oorlog zo slecht ging dat zelfs een boer als papa mee zou moeten vechten. Of, erger nog, een kind als Thomas.

Ik rende naar het wilgenbos om papa te halen.

‘Een brief, zeg je?’ Zijn gezicht, anders altijd zo vrolijk, rimpelde zich in een ernstige frons. ‘Ik kom zo snel als ik kan.’ Hij maakte een vaag gebaar naar de stapels wilgentakken, die hij die ochtend had afgesneden. ‘Ik moet nog twee bundels. Ga jij alvast op zoek naar Thomas. Die moet er ook bij zijn.’ Die laatste zin klonk alsof er iets vastzat in papa’s keel. De angst, natuurlijk, de angst dat Thomas het leger in zou moeten. Die voelde ik zelfs in mijn eigen keel, hoewel ik niet eens iets probeerde te zeggen.

De angst groeide en groeide, terwijl ik terugrende naar huis en terwijl ik Thomas uit zijn hut haalde. (Papa en mama wisten dit niet, maar ‘ga op zoek naar Thomas’ was een onzinnige opdracht. Hij zat in zijn hut met zijn checkbox te spelen, zoals altijd.)

Terwijl we in de zitkamer op papa wachtten, groeide de angst in mijn keel twee vuisten groot. De groene envelop lag voor ons op tafel en we keken er alle drie naar.

Mama keek ernaar alsof het een levende adder was, die elk moment kon toeslaan.

Thomas keek ernaar alsof het een schatkist was en fantaseerde hardop over de heerlijkheden die erin zouden zitten. Misschien wel een handleiding hoe je een brandbom kon maken, voor als de vijand kwam. Of een vergunning voor een geweer. Of een uitnodiging om te komen kijken in de kazerne. Allemaal even verrukkelijk.

Ik hoop maar dat papa snel komt, dacht ik. Dan hebben we het maar gehad. Dan weten we hoe erg het precies is.

Het duurde maar en duurde maar. Kennelijk dacht papa precies het tegenovergestelde: hoe langer je het uitstelt, hoe langer

je nog kunt denken: misschien valt het mee.

Eindelijk kwam hij dan toch. Hij ging bij ons aan tafel zitten en haalde een paar keer diep adem.

Zonder iets te zeggen pakte hij de envelop en scheurde hem in één rats open.

Fragment uit Thijs Goverde & Jade van der Zalm, *Eenbeen*, Ploegsma, 2024.
Dit fragment mag enkel gebruikt worden voor educatieve doeleinden en niet verder worden verspreid.